

ชื่อวิทยานิพนธ์ : วิธีการสอนหลักพุทธธรรมตามหลักวิทยาศาสตร์ของท่านพุทธทาสภิกขุ

ผู้วิจัย : นายณัฐภัทร อ่ำพันธุ์

ปริญญา : พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

: พระมหาภุชฌะ ตรีโณ, ผศ.ดร. ป.ธ.๓, พธ.บ., พธ.ม. Ph.D. (Phil.)

ดร.อำนาจ บัวศิริ กศ.บ. (เคมี), ค.ม. (วิจัยการศึกษา), ค.ด. (อุดมศึกษา)

วันสำเร็จการศึกษา : ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๙

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ คือ (๑) เพื่อศึกษาพุทธวิธีการสอนหลักพุทธธรรมและวิธีการสอนทางวิทยาศาสตร์, (๒) เพื่อศึกษาวิธีการสอนหลักพุทธธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ และ (๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการสอนหลักพุทธธรรมตามหลักวิทยาศาสตร์ของท่านพุทธทาสภิกขุ

ผลการศึกษาพบว่า พุทธวิธีการสอนมีความสอดคล้องกับหลักวิทยาศาสตร์ เนื่องด้วยมีหลักการสอนเพื่อการพัฒนาความรู้หรือปัญญาให้มีขึ้นด้วยตัวผู้เรียนเองผ่านประสบการณ์ตนเอง และเอื้อประโยชน์แก่ผู้เรียน มีวิธีการสอนที่เป็นขั้นตอนอย่างมีระบบ ได้แก่ วิธีสอนด้วยการอุปมา การยกตัวอย่าง การแสดงให้เห็นโดยประจักษ์เป็นรูปธรรม ด้วยวิธีสอนในรูปแบบต่างๆ เช่น วิธีสอนโดยการบรรยาย การสนทนา การวางระเบียบปฏิบัติ และการทดลอง เป็นต้น โดยที่เป้าหมายของการสอนนั้นเป็นไปเพื่อการดับทุกข์โดยสิ้นเชิง คือการบรรลุนิพพาน

วิธีการสอนหลักพุทธธรรมของท่านพุทธทาสภิกขุ มีหลักการเช่นเดียวกันกับหลักการของพุทธวิธีการสอน และเป็นไปตามหลักการทางวิทยาศาสตร์ กล่าวคือ ความมีเหตุผล การพิสูจน์เชิงประจักษ์ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้า และการใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ ตัวอย่างเช่น วิธีสอนสิ่งที่ เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม วิธีสอนเรื่องที่เห็นตามได้ยากให้เป็นเรื่องที่เข้าใจได้โดยง่ายด้วยการ ตระหนักรู้ทางใจ และวิธีสอนการปฏิบัติจิตตภาวนาแบบการทดลองทางวิทยาศาสตร์ โดยมีเป้าหมายของการสอนมุ่งเพื่อมรรคผลนิพพาน และนิพพานที่นี้เดี๋ยวนี้ ท่านพุทธทาสภิกขุใช้หลักธรรมเป็นแนวทางการอธิบายคำสอน ได้แก่ “หลักอริยสัจ ๔”, “หลักธรรมลักษณะ ๘” และ “หลักปฏิจจสมุปบาท” โดยใช้วิธีสอนแบบต่างๆ ได้แก่ วิธีสอนโดยการบรรยาย, การอภิปราย, การ

สัมมนา, การสาธิต, ผลงานงานเขียน, งานประพันธ์ร้อยกรอง, การใช้งานศิลปะ และการกระทำเป็นแบบอย่างที่ดี

งานวิจัยนี้ได้เสนอรูปแบบการสอนหลักพุทธธรรมตามหลักวิทยาศาสตร์ของท่านพุทธทาสภิกขุ เป็นดังนี้ คือ ๑) กำหนดหัวข้อเรื่องที่สอน และความสำคัญ, ๒) สร้างฉันทะการเรียนรู้, ๓) อธิบายเนื้อหาโดยสรุปและโดยละเอียด, ๔) แนะนำการปฏิบัติทดลอง, และ ๕) การประเมินผลและสรุป ซึ่งแสดงเป็นคำย่อได้ว่า “SIELEC”

ผลการศึกษาวิจัยพบว่าปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดเรื่องการสอนพระพุทธศาสนาอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ได้แก่ วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า อุปนิสัยใฝ่ศึกษาหาความรู้เป็นวิทยาศาสตร์ของท่านพุทธทาสภิกขุ ด้วยการเรียนรู้จากธรรมชาติ และความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

การศึกษาพระพุทธศาสนาตามแนวทางท่านพุทธทาสภิกขุ คือการศึกษาอย่างเป็นลำดับ เริ่มจากที่ “การมีสติขณะผัสสะ” ที่เรียกว่า หลักปัจจุสมุปบาทแบบขณะจิต, การเรียนรู้หลักพุทธธรรมเพื่อใช้เป็นหลักในการปฏิบัติ ได้แก่ ธาตุ ชันธ์ อายตนะ, การจดจำหลักธรรมสำคัญสำหรับการปฏิบัติได้ และการฝึกฝนปฏิบัติอานาปานสติภาวนา เพื่อให้เกิดความรู้แจ้งในเรื่องทุกข์และการดับทุกข์, หลักธรรมะ ๘ ตา และพระรัตนตรัยในความหมายของภาษาธรรม

งานวิจัยนี้ ได้เสนอแนวคิดในการสังเคราะห์วิธีการสอนแบบใหม่ โดยอาศัยหลักการและวิธีการสอนอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ของท่านพุทธทาสภิกขุ ผสมผสานกับพรสวรรค์หรือความสามารถเฉพาะตนของผู้สร้างสรรค์ ซึ่งผู้วิจัยได้เสนอวิธีการสอนหลักพุทธธรรมอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ ในชื่อว่า วิธีสอนหลักปัจจุสมุปบาทภาคปฏิบัติโดยใช้บทกลอนโต้ตอบตนเอง.

Dissertation Title : Buddhadāsa Bikkhu's Method of Teaching Buddha Dhamma according to Scientific Principles

Researcher : Mr. Natapat Ampan

Degree : Doctor of Philosophy (Buddhist Studies)

Dissertation Supervisory Committee

: Asst. Prof. Dr. Phramaha Grissana Taruno, Pali III, B.A., M.A.,
Ph.D. (Phil.)

: Dr. Amnaj Buasiri, B.Ed., M.Ed., Ph.D. (Higher Education)

Date of Graduation : 15 March 2016

Abstract

The objectives of this dissertation are:- 1) to study the Buddha's methods of teaching the Buddhist doctrines and the scientific method, 2) to study the Buddhadāsa Bikkhu's methods of teaching Buddha Dhamma, and 3) to present the model of the Buddhadāsa Bikkhu's method of teaching Buddha Dhamma according to scientific principles.

From the study, it is found that the Buddha's teaching methods is corresponding to the scientific principles. As the results, the principles of this method are developing the knowledge or intellectual by the learner themselves via their experiences, and facilitating the benefits to the learners. The Buddha's teaching methods are the systematic procedures by using various methods such as lecture, discussion, establishing regulations, and experimentation. The aim of the teachings is to quench all the Dhukkā or Nibbanā.

The Buddhadāsa Bikkhu's teaching methods has the same principles as the ones of the Buddha's teaching methods; that is, a rationality, an empirical proof by five senses, and an applying "scientific method". Those are namely, the teaching of the abstract content to be comprehensible as the substantial, the teaching some complex issues to be simple by explanation for realizing mentally, and the teaching

by the practice of mental development as the scientific experiment. The targets of this teaching methods accord to Nibbanā and Here-and-Now Nibbanā. Buddhadāsa Bikkhu uses the Dhamma principles for Buddhadhamma explanation such as “Ariyasaccas”, “8-Dhamma Characters”, and “Paṭiccasamuppāda”. The various patterns of the Buddhadāsa Bikkhu’s teaching methods is employed, such as lecture, discussion, seminar, demonstration, Dhamma writings, poem composition, artistic works, and performing as an idol.

In this study, the model of the Buddhadāsa Bikkhu’s method of teaching Buddha Dhamma according to scientific principles is presented. The model is composed of five stages: 1) specify the subject and rationales 2) inspire the learning, 3) explain by summary and details, 4) instruct the laboratory, and 5) evaluate and conclude. This model can be showed in brief as “SIELEC”.

Some factors influencing the Buddhadāsa Bikkhu’s teaching methods are found namely, the Buddha’s teaching methods, Buddhadāsa Bikkhu’s habits of learning in scientific way by learning from nature, and an advance in science and technology.

The ways of Buddhist studies as Buddhadāsa Bikkhu’s concepts are proposed as the sequential study:- 1) being mindfulness while the sense-impression (Phassa), called “spiritual moment Paṭiccasamuppāda”, 2) studying the Buddhist doctrines as the principles for the practices such as the elements (Dhātu), five aggregates (Panca-khandhās), six sense-fields (Āyatanas), 3) memorizing major Dhamma principles for the practicing’, and 4) practicing Ānāpānasati Bhāvanā in order to achieve the insight on “Dhukka and its quenching”, “the Dhamma 9 eyes”, the “Three Gems” in the “Dhamma language”.

In this study, the concept in the synthesis of a new scientific method of teaching Buddhadhamma is proposed. This is based on the principles and the procedures of Buddhadāsa Bikkhu’s scientific teaching methods combined with the creator’s talent or unique capability. The method of scientific teaching Buddha Dhamma, created by the researcher, entitled of “Paṭiccasamuppāda for a Practice by Self-Correspondence Poem”, is presented.